BLOED, ZWEET EN TRANEN

en een moment van glorie

3-meting topsportklimaat in Nederland

ISBN 978-90-5472-199-4
NUR 488

Auteurs
Prof. dr. Maarten van Bottenburg (USBO)
Bake Dijk, MA (USBO)
Dr. Agnes Elling (Mulier Instituut)
Niels Reijgersberg, MSc (Mulier Instituut)

Uitgeverij
Arko Sports Media, Nieuwegein

Eindredactie
Rimke de Groot

Ontwerp en opmaak
Pencil**point** – Reclame & Vormgeving, Woerden

Fotografie
ANP PHOTO

Drukwerk
PreVision, Eindhoven

© 2012 Arko Sports Media, Nieuwegein
Behoudens uitzondering door de wet gesteld mag, zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende(n) op het auteursrecht, c.q. de uitgever van deze uitgave door de rechthebbende(n) gemachtigd namens hem (hen) op te treden, niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking.
De uitgever is met uitsluiting van ieder ander gerechtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren, als bedoeld in artikel 17 lid 2, Auteurswet 1912 en in het KB van 20 juni 1974 (Stb. 351) ex artikel 16b., te innen en/of daartoe in en buiten rechte op te treden.

BLOED, ZWEET EN TRANEN

en een moment van glorie

3-meting topsportklimaat in Nederland

Universiteit Utrecht

Arko SPORTS MEDIA

mulier instituut

Prof. dr. Maarten van Bottenburg (USBO)
Bake Dijk, MA (USBO)
Dr. Agnes Elling (Mulier Instituut)
Niels Reijgersberg, MSc (Mulier Instituut)

Rens Blom viert het eerste Nederlandse goud in de geschiedenis van het WK atletiek. In Helsinki veroverde hij de wereldtitel bij het polsstokhoogspringen.

10 augustus 2005

SAMENVATTING

Achtergrond

Voor u ligt de *3-meting topsportklimaat in Nederland*. Na de ontwikkeling van een onderzoeksmethode om het topsportklimaat te meten, is deze vier keer toegepast: in 1998 (0-meting), 2002 (1-meting), 2008 (2-meting) en 2011 (3-meting).

Het ontwikkelde meetinstrument heeft internationale navolging gekregen. Het wordt in 2011 en 2012 gebruikt om het topsportklimaat op een gestandaardiseerde manier te vergelijken in zestien landen wereldwijd. Daarmee wordt zowel een vergelijking in de tijd als over de grens mogelijk.

Het voorliggende rapport beschrijft alleen hoe het topsportklimaat in Nederland ervoor staat, en hoe dat zich heeft ontwikkeld in de afgelopen periode. Een verslag van de internationale vergelijking volgt in 2013.

Methode

Net als de eerdere topsportklimaatmetingen is de 3-meting gebaseerd op enquêtes onder topsporters, topcoaches en topsportcoördinatoren. Voor de 3-meting werden 794 Nederlandse sporters geënquêteerd met een A-, B- of HP-topsportstatus, 241 topcoaches en zestig topsportcoördinatoren/technisch directeuren van de topsportbonden. De respons lag op 302 topsporters (35 procent), 106 topcoaches (44 procent) en 33 topsportcoördinatoren (55 procent). Dit is vergelijkbaar met of hoger dan bij eerdere metingen, en wordt in het survey-onderzoek als bevredigend beschouwd. De responsanalyse laat bovendien zien dat de responsgroep onder de topsporters een goede afspiegeling vormt van de totale onderzoeksgroep.

In aanvulling op de enquêtes onder deze doelgroepen zijn enquêtes gehouden onder 1.354 talenten met een NT- of IT-status en onder 1.567 oud-topsporters die tussen 2005 en 2010 hun topsportstatus zijn kwijtgeraakt. De respons onder deze groepen lag op 477 talenten (36 procent) en 320 oud-topsporters (20 procent). Van de laatste groep bleken 192 personen daadwerkelijk gestopt met topsport. De enquête onder talenten werd voor het eerst uitgevoerd in het kader van het topsportklimaatonderzoek; die onder oud-topsporters werd ook in het kader van de 2-meting uitgevoerd.

De enquêtes zijn, net als in eerdere metingen, aangevuld met een representatief onderzoek onder de Nederlandse bevolking (n=1.761). Nieuw ten opzichte van eerdere metingen is dat zestien diepte-interviews zijn gehouden met topsporters die de absolute wereldtop hebben bereikt en technisch directeuren van sporten waarin Nederland tot de wereldtop behoort. Ook is gebruikgemaakt van informatie die het Mulier Instituut via groepsgesprekken met topcoaches en technisch directeuren heeft verzameld in het kader van een onderzoek naar de regeling 'Coaches aan de Top'.

Resultaten

Afgaande op de beoordeling van de bevraagde doelgroepen komt dit rapport met een tweezijdig beeld van het topsportklimaat anno 2011. Aan de ene kant geven de direct betrokkenen aan dat het topsportkli-

maat in de afgelopen jaren verder is verbeterd en dat zij opnieuw een stap hebben gezet om in diverse takken van sport mee te kunnen (blijven) doen in de harde internationale concurrentiestrijd. Deze verbetering kan worden gestaafd met diverse gegevens:

- met name vanuit de rijksoverheid is de afgelopen vier jaar opnieuw meer in topsport geïnvesteerd dan voorheen. De investeringen in de olympische cyclus naar Londen bedragen meer dan het dubbele van de investeringen in de vier jaar voor Sydney;
- er zijn ten aanzien van diverse pijlers van het topsportklimaat grote slagen gemaakt;
- talentherkenning- en ontwikkeling krijgen meer aandacht dan voorheen en beginnen steeds meer een systematische en planmatige aanpak te krijgen, met een grotere trainingsomvang voor jonge talenten (op 15-jarige leeftijd);
- meer topsporters en meer topcoaches zijn in staat om zich voltijds op topsport toe te leggen;
- topsporters combineren hun topsport minder met werk en meer met studie; een groter percentage van hen traint, studeert en woont in directe nabijheid van elkaar;
- de trainingsomvang van topsporters vertoont sinds 1998 een stijgende lijn, die zich ook in de afgelopen vier jaar heeft doorgezet;
- het inkomen en de arbeidssituatie van topcoaches zijn in verschillende opzichten verbeterd;
- een groter deel van de topsporters, topcoaches en topsportcoördinatoren geeft een hogere waardering van de kwaliteit van de wedstrijd- en trainingsaccommodaties dan in de eerdere metingen;
- ook is een toename waarneembaar in de belangstelling van de direct betrokkenen voor wetenschappelijke kennis als belangrijke bouwsteen voor een verbetering van het topsportklimaat.

Aan de andere kant beoordelen zowel de topsporters als de topcoaches en de topsportcoördinatoren het topsportklimaat in Nederland over de hele linie met een lager eindcijfer dan in 2008. Dit heeft te maken met de perceptie van de betrokkenen dat de eerder genoemde verbeteringen van het topsportklimaat niet (in alle takken van sport) hebben geresulteerd in een verbetering van hun internationale concurrentiepositie. Het buitenland zit evenmin stil. Daarnaast kunnen de volgende ontwikkelingen hebben bijgedragen aan de lagere becijfering van het topsportklimaat anno 2011:

- de omvang van de trainingsprogramma's neemt toe, maar daardoor wordt de beschikbaarheid van trainingsaccommodaties een steeds groter knelpunt;
- talentidentificatie en talentontwikkeling komen op een hoger plan, maar daardoor komt het gebrek aan specifiek opgeleide talentcoaches steeds nadrukkelijker aan de oppervlakte, net als het gebrek aan een gedegen wetenschappelijke onderbouwing van het talentidentificatiesysteem en talentontwikkelingsbeleid;
- de waarde en betekenis van het systeem van voorzieningen, faciliteiten en ondersteuning dat door sportbonden, NOC*NSF en het Ministerie van VWS tot stand wordt gebracht, bepaalt de omstandigheden waarin Nederlandse sporters zich tot topsporters kunnen ontwikkelen en als zodanig prestaties kunnen leveren. Maar om tot die wereldtop door te dringen is meer nodig. Om de beslissende stappen naar

de mondiale top te zetten moet (ook) buiten dit systeem worden gedacht. Voor veel topsporters is het Nederlandse topsportsysteem goed om naar de top te streven, maar wanneer die top in zicht komt of is bereikt, ontstijgen zij in hun ambitie en mogelijkheden de grenzen die dit systeem biedt en kunnen zij hieraan steeds minder een meerwaarde voor hun verdere ontwikkeling ontlenen. Zij kiezen hun eigen weg en streven juist naar onafhankelijkheid;

- daarbij komt het uiteindelijk aan op de individuele keuze van een topsporter om 'heel veel dingen te laten en heel veel dingen te doen'. Om de top te bereiken moet de topsporter buiten het systeem denken. Hij moet bereid zijn fundamentele keuzes te maken waarin het eigenbelang voorop staat; qua levensstijl, qua trainingsarbeid en ook qua organisatie van de eigen, persoonlijke omgevingsfactoren, het gepersonaliseerde topsportklimaat. Dit gaat gepaard met vele opofferingen en investeringen, want uiteindelijk is topsport, zoals judoka Deborah Gravenstijn het in één van de interviews formuleerde, "bloed, zweet en tranen – en een moment van glorie";
- het bestaande topsportklimaat wordt in dat perspectief door toppers (soms) eerder als knellend dan als stimulerend ervaren. Zij vragen om zodanige aanpassingen dat zij zo onafhankelijk mogelijk van het topsportsysteem kunnen opereren.

De verslechterde economische situatie lijkt ook van invloed:

- dit is niet alleen zichtbaar in een wat somberder perspectief onder topsporters op hun maatschappelijke carrière na hun topsportloopbaan;
- ook is de Nederlandse bevolking kritischer geworden ten aanzien van een verdere stijging van topsportinvesteringen uit collectieve middelen;
- de top 10-ambitie mag op een meerderheidssteun onder de bevolking rekenen, maar wanneer het aankomt op de financiële consequenties hiervan, schrikt de Nederlandse bevolking wat terug;
- topsport wordt nog altijd door een groot aantal Nederlanders als beroep gezien, maar deze meerderheid is in de afgelopen jaren geslonken. Hetzelfde geldt voor de positieve invloed die mensen ervaren nadat een Nederlandse topsporter een olympische medaille of wereldkampioenschap heeft gewonnen. Ook zegt een lager percentage van de Nederlandse bevolking een kind met grote sportieve aanleg te willen stimuleren om een topsportcarrière na te streven.

Maakt idealisme plaats voor realisme, droom voor nut?

Edith Bosch in tranen na het behalen van de wereldtitel judo in de klasse tot 70 kilo.

8 september 2005